

egy viszonylag új művészeti ág, a színpadi néptáncművészet világába. Egyúttal felhívja a figyelmet arra, hogy nem teljes a magyar művelődéstörténetről alkotott képünk táncchagyományunk ismerete és tanulságai nélkül.

PESOVÁR ERNŐ

A Romániai Magyar Irodalmi Lexikon második kötetéről

Baráti kéz juttatta írásztalomra a bukaresti Kriterion Kiadónál megjelent Romániai Magyar Irodalmi Lexikon második kötetét. Társa, az első kötet a kézikönyvek között sorakozik a polcon: 1981-ben látott napvilágot. Tíz év kellett tehát a második rész megjelentetéséhez – s ez a késés még akkor is elgondolkodásra késztet, ha tudom, ez a tíz év valójában nem is tíz, hanem nyolc, hiszen a mostani kötet kéziratát 1983-ban zárták le. Természetesen nem a nyomdakész kézirat megjelentetése követelt nyolc évet; nagy dolgoknak kellett történniük, hogy a kézirat egyáltalán nyomdába kerülhessen.

De hát kezdem előlről... A hetvenes évek elején *Venczel József*, az erdélyi magyar tudományosság egyik legkiválóbb alakja dolgozta ki a Lexikon címszavainak jegyzékét. Tervei alapján ez a lexikon a romániai magyar írásbeliség egészét felöleli: személyi, helytörténeti, intézménytörténeti és sajtótörténeti címszavakat tartalmaz. Nem egyszerűen irodalmi lexikon tehát, hanem a romániai magyar írásbeliség lexikona: a kémiai, fizikai vagy éppen iskolatörténeti anyag épp olyan természetességgel szerepel benne, mint az irodalmi. Ennek az alapvetésnek az alapján látott munkához a szerkesztőség *Balogh Edgár* irányításával, aki a lexikont kései éveit legfontosabb produktumának tekinti. A népes gárdát foglalkoztató szerkesztőség az első kötet anyagát 1980-ban zárta le; csonkításokkal, a cenzúra működéséből következő kényszerű elhagyásokkal ez az anyag jelent meg 1981-ben. Az elhagyásokról a mostani második kötet tájékoztat: "A cenzúra már az I. (A-F) kötet esetében is akadályozta a címszavak egy részének megjelentését. Egy minisztériumi szópárbaj után ezek közül többet visszaperelt a Kriterion és a szerkesztőség, de ezeket – az Apor-kódextől a farsangi játékokig – gyűjtőcímszavakba kellett átutalniuk, számos kidolgozott címszónak azonban, főleg egyházi vonatkozásuk miatt, még átutalását sem engedélyezték, s a már ólomba szedett anyagból az utalást is eltávolították." (Csupán zárójelben jegyzem meg: mekkora munka lehetett mindez! Csodálkozni persze semmi okom nincsen, hiszen az elmúlt hetekben olvastam *Szilágyi István* írását a romániai cenzúra működéséről. Szilágyi megfogalmazott alapelvekről ír: így például tilos volt román parasztot bocskorban ábrázoló festményről reprodukciót közölni. Előfordul, hogy a nyomdában az elkészült kliséből egy darabot lefűrészelték: így a lefűrészelt darabbal együtt a bocskor is eltűnt.) A második kötet azonban már hasonló módon sem jelenhetett meg: az időközben felerősödő nemzetiségi elnyomás számára a kötet egésze elviselhetetlenné vált. A nyomdába adás feltételei így csak az 1989 decemberi fordulat után teremtődtek meg.

A most felszínre került kötet anyagát – ahogy jeleztem is – a szerkesztők 1983-ban zárták le. Az ezt követő időszakból csupán az elhalálozási adatokat jegyezték be. Minden más változtatás már a kézirat egészének újraszervezését követelte volna meg, s újabb késedelmeket, bonyodalmakat okozott volna. Mindebből az is következik, hogy ez a mostani, az adatokat G-től K-ig tartalmazó kötet néhol ma már el nem fogadható értékeléseket is tartalmaz. Minden bizonyos, más alaphangot megütő szócikk jelent volna meg például Hajdú Győzőről, az Igaz Szó szolgalelkű, a Ceausescu-rendszert kiszolgáló főszerkesztőjéről, vagy éppen az illegális mozgalmi sajtóról. Valószínűleg az erőszakos iskolaszűrésről is szólt volna az iskolahálózat című szócikk. Ez az egyik ellentmondása a kötetnek. Szólnom kell a hiányosságáról is: az egyes szerzők könyveinek jegyzékét és a bibliográfiai adatokat is csak 1983-ig adja meg ez a kötet. Ennek megfelelően ma is Erdélyben élőknek tüntet fel azóta Magyarországra vagy máshova került írókat. Mindez azonban nem a szerkesztőség hibája, inkább a kényszerűségből következik. Mindezt felismerve írják a szerkesztők, hogy a még tervezett két kötet után megjelentetik a lexikonsorozat pótkötetét, amelyben megtalálhatók lesznek a cenzúra kényszerítése folytán elhagyott nevek és adatok, s az 1983 utáni romániai magyar szellemi élet tényei, eseményei. Remélhetőleg az újabb kötetekre nem kell évtizedeket várnunk.

FÜZI LÁSZLÓ